

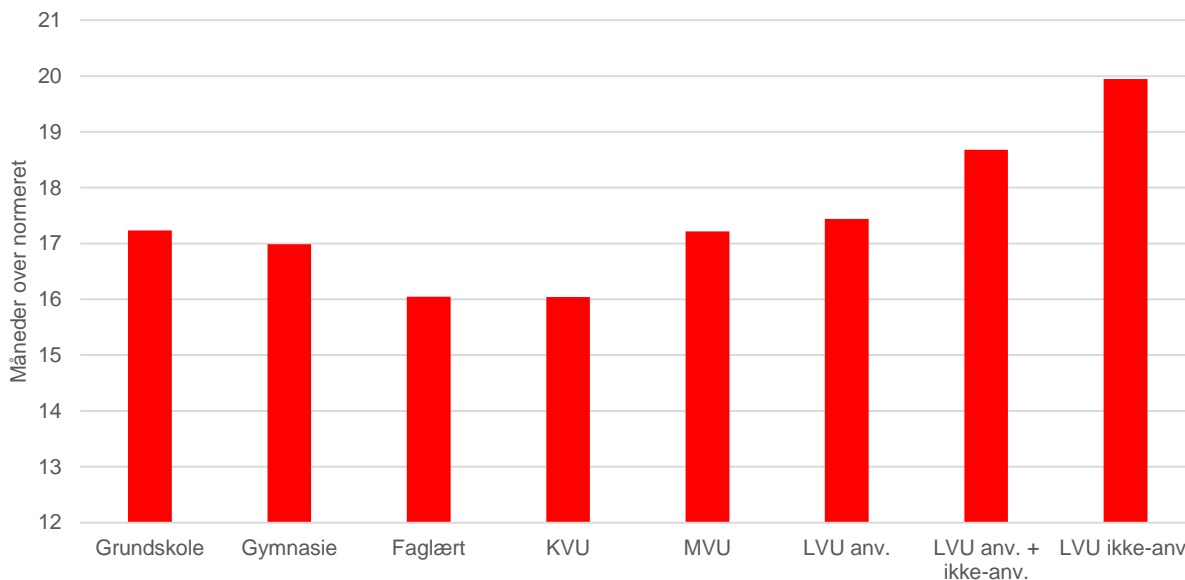
AKADEMIKERNES BØRN BRUGER LÆNGST TID PÅ UNIVERSITETET

Studerende med højtuddannede forældre bruger længere tid på deres studier end andre studerende. Deres kulturelle baggrund fordrer identitetsdannelse gennem deres tid på studiet, hvilket udmonter sig i flere studieskift og studieforlængelse. Den vigtigste faktor for færdiggørelsestiden er dog studievalget.

Notatet her bygger på en undersøgelse af, hvilke parametre der har betydning for studerendes færdiggørelsestid, og særligt hvordan denne hænger sammen med forældrenes sociale baggrund¹. Undersøgelsen finder, at færdiggørelsestid blandt andet afhænger af forældrenes kulturelle kapital, målt som forældrenes uddannelse. Studerende med høj kulturel kapital bruger længere tid på studierne end deres medstuderende.

I gennemsnit bruger studerende med forældre, der har en lang videregående uddannelse (LVU) lidt over 2 måneder mere på studierne end studerende med faglærte forældre (målt på forældrenes højeste uddannelse). Hvis forældrenes universitetsuddannelse ikke er anvendelsesorienteret², er man i gennemsnit 4 måneder længere om det, og hvis den ene forælder har en anvendelsesorienteret uddannelse og den anden en ikke-anvendelsesorienteret, er man i gennemsnit 3 måneder længere på studiet ift. børn af faglærte. Det er illustreret i figur 1.

Figur 1: Færdiggørelsestid over normeret fordelt på forældres uddannelse

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik

Af figuren fremgår det også, at uanset forældrebaggrund bruger de studerende i gennemsnit langt over den normerede tid, der for de fleste uddannelser er 5 år. Bryder man datasættet ned i årgange vil man dog se,

¹ Notatet er udfærdiget på baggrund af et speciale fra Sociologisk Institut ved Københavns Universitet i samarbejde med Tænketanken DEA

² Sondringen mellem anvendelsesorienteret og ikke-anvendelsesorienteret er taget fra Biglans (1973) definition. Til anvendelsesorienteret hører bl.a. økonomiske og tekniske fag, sundhed, jordbrug og arkitektur. Til ikke-anvendelsesorienteret hører humanistiske, bløde samfundsvidenskabelige og klassisk naturvidenskabelige fag.

at de studerende gennemfører væsentligt hurtigere i dag end tidligere. Fra 2002 til 2012 er gennemførelses-tiden således faldet fra 22 måneder over den normerede tid til 14³. Forskellene på baggrund af forældrenes uddannelse er til gengæld stort set uændret over tid.

Der knytter sig altså nogle valg og værdier til en akademisk forældrebaggrund, der er særligt tydelige med en teoretisk akademisk baggrund. I forlængelse heraf viser det sig, at forskellen ikke skyldes et større økonomisk råderum blandt børn

af universitetsuddannede målt på forældrenes indkomstniveau. Tværtimod. En regressionsanalyse viser, at færdiggørelsestiden falder i takt med, at forældrenes indkomst stiger. Desuden stiger effekten af at have højtuddannede forældre på færdiggørelsestiden, når der kontrolleres for forældreindkomsten, hvilket understreger, at valget om at forlænge sit studie skyldes kulturelle værdiforskelle – ikke indkomstforskelle.

Tabel 1: Regressionsmodeller på færdiggørelsestid

		Uden indkomst	Med indkomst
Forældres uddannelse	Grundskole	1.017*	0.661
	Gymnasial	1.122	1.116
	Faglært	<i>Reference</i>	<i>Reference</i>
	KVU	0.12	0.222
	MVU	1.133*	1.436*
	LVU anv.	1.236*	2.155*
	LVU anv. + ikke-anv.	2.650*	3.691*
	LVU ikke-anv.	3.980*	4.471*
Forældres indkomst			-1.807*
R² (adjusted)		0.0261	0.0283
N		65177	65177

Note: * angiver at parameteren er signifikant ved et 99 pct. signifikansniveau. I modellerne er der kontrolleret for årgang.
Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik

Koefficienterne skal fortolkes således, at dem hvis forældre har en ikke-anvendelsesorienteret lang videregående uddannelse (LVU) i gennemsnit bruger ca. 4,5 måneder længere på studierne end en studerende med faglærte forældre. Alder, køn, geografi, studiejob, ungdomsuddannelse og karaktererne herfra er også associeret med enten kortere eller længere tid på universitetet, men parametrene for forældrenes uddannelse er stort set uændret, når der kontrolleres for disse variable.

Studievalg er den vigtigste faktor

Det skal bemærkes, at de studerendes sociale baggrund kun forklarer en ganske lille del af de udsving, der er i studerendes færdiggørelsestider. Den væsentligste årsag til, at nogle studerende bruger længere tid end andre, er ifølge denne undersøgelse det de studerer og universitetet de studerer på. Kandidater fra de humanistiske, samfundsvidenskabelige og naturvidenskabelige uddannelser er i gennemsnit mere end et år længere om studierne end dem fra de tekniske uddannelser, hvor man er hurtigst færdig. På Aalborg Universitet er de studerende desuden langt hurtigere igennem end i resten af landet – eksempelvis er den gennemsnitlige færdiggørelsestid på de tekniske og humanistiske uddannelser i Aalborg ca. 10 måneder kortere end på de tilsvarende retninger på hhv. Danmarks Tekniske Universitet og Københavns Universitet.

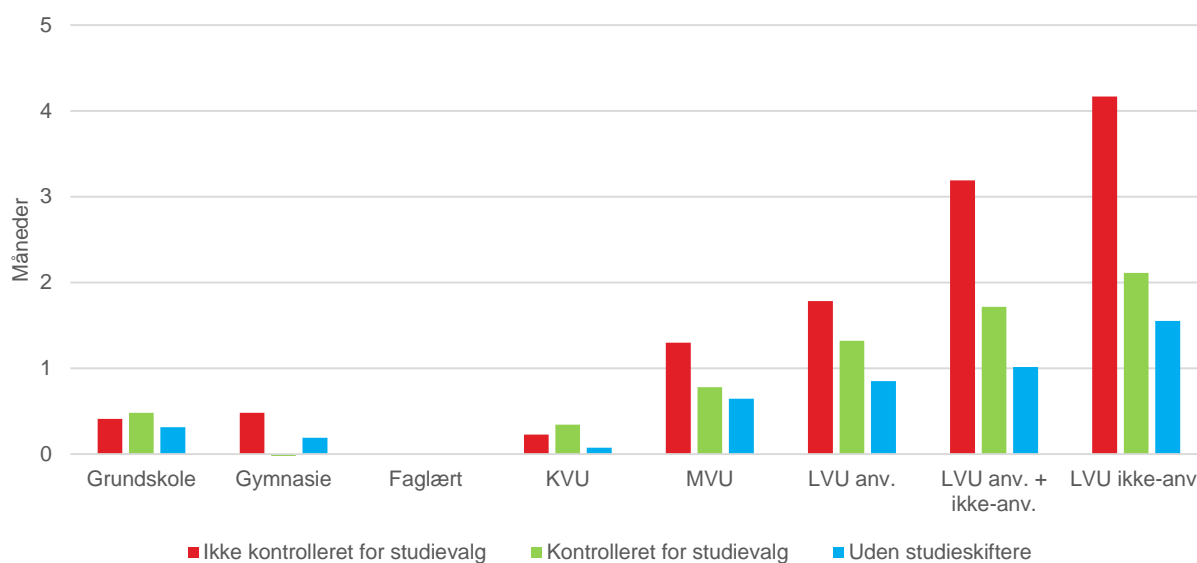
³ Den udvikling kan både skyldes hurtigere studerende og ændret praksis ift. registrering og specialer på universiteterne.

Forskellen i færdiggørelsestider mellem universiteterne og studietyperne forklarer delvist, hvorfor forældrebaggrunden har en betydning, da der relativt til andre studier er flere akademikerbørn på mange af de 'langsomme studier', ligesom der er flest med akademikerforældre i København.

Studieskift er en anden parameter, der i højere grad kendetegner studerende med akademikerforældre end studerende med faglærte og ufaglærte forældre. Generelt er det, sammen med studievalg, en af de ting, der forlænger studerendes tid på universitetet.

Figur 3 illustrerer hvad det betyder for forskellen i færdiggørelsestid, når man hhv. kontrollerer for studievalg og sorterer dem fra, der afbryder sin uddannelse for at starte på et nyt. Forskellen mindskes en anelse, og når 'studieskiftene' er taget ud, bliver den gennemsnitlige færdiggørelsestid naturligvis noget kortere.

Figur 2: Gennemsnitlig færdiggørelsestid fordelt på forældres uddannelsesbaggrund relativt til studerende med faglærte forældre

Note: n=65.177. 20 pct. af dem er studieskiftene og er sorteret fra i de grå søjler. Der er kontrolleret for årgang, alder, køn, etnicitet, geografi, studiejob, ungdomsuddannelse og karaktergennemsnit derfra.

Kilde: regressionsparametre baseret på data fra Danmarks Statistik.

Figuren beskriver nogle af de måder, studerende med akademikerforældre bruger længere tid på. I gennemsnit bruger de 2-4 måneder mere end studerende med faglærte forældre. Deres studievalg er med til at skabe denne forskel, så når effekten af dette er sorteret fra, giver forældrebaggrunden mindre udslag i færdiggørelsestiden (den orange søjle). Ved at tage dem fra, der har skiftet studie, reduceres den gennemsnitlige færdiggørelsestid naturligvis, og det samme gør effekten af forældrenes uddannelse. Det betyder, at studieskift er en mere forsinkende faktor for børn af akademikere end for andre. Men selv når vi ser bort fra studievalg og studieskift, er skaber forskellig forældrebaggrund en signifikant forskel i færdiggørelsestid (den grå søjle).

Forskellige uddannelsesværdier og motivationer

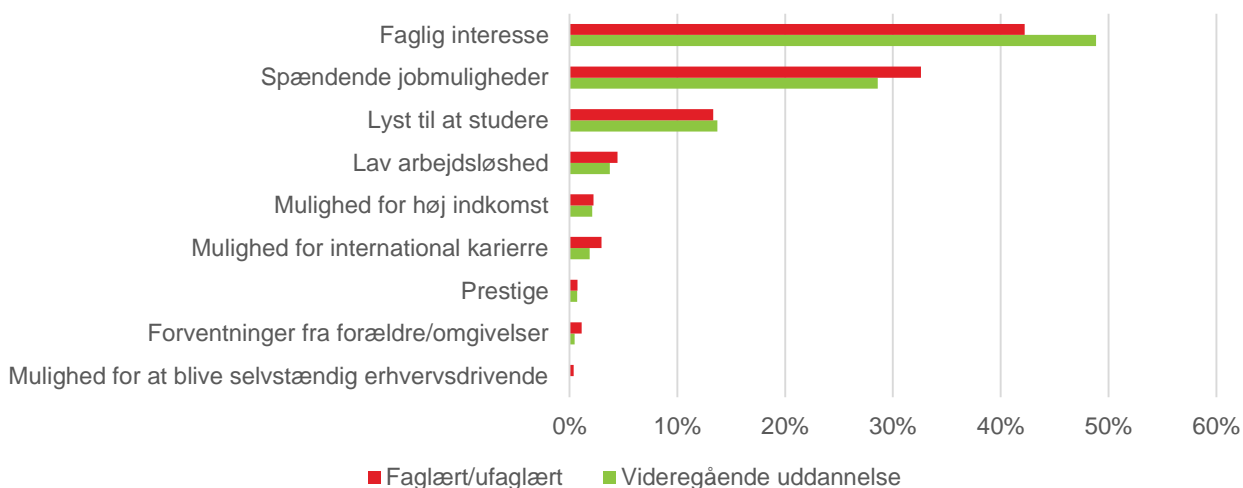
Med støtte fra den sociologiske forskning på feltet kan vi forstå denne forskel i færdiggørelsestid som et resultat af forskelle i værdier omkring det at tage en uddannelse (Thomsen 2007, Illeris et al. 2002, Palme 1990). For de studerende med en boglig baggrund handler uddannelse især om identitetsdannelse og personlig og faglig udvikling, og universitetsstudiet er som sådan et mål i sig selv. Derfor kan det være nødvendigt at dvæle ved studierne – stoppe op og vurdere om man har valgt det rigtige for én selv, tage færre

fag for at kunne fordybe sig yderligere, eller tage en pause for derefter at vende tilbage til studierne med fornyet motivation.

For studerende, der er mere orienterede imod økonomiske værdier, er uddannelsen derimod primært et afsæt til arbejdsmarkedet. Med mindre man har taget et tidskrævende studiejob, der stiller én bedre i den efterfølgende jobsøgning (AC 2010:7), er der ikke nogen grund til at blive på universitetet i længere tid end højest nødvendigt – og for dem, der kommer fra uddannelsesfremmede hjem, er universitetet heller ikke deres foretrukne hjemmebane (Munk og Thomsen 2012).

En survey udført for Tænk tanken DEA i 2013 støtter op om denne forklaring. 49 pct. af de adspurgte studerende, hvis forældre har en videregående uddannelse, svarede, at deres primære motivation for at vælge deres studieretning var faglig interesse. Det samme gjorde kun 42 pct. af dem med faglærte eller ufaglærte forældre. De svarede derimod i højere grad end de førstnævnte, at deres vigtigste motivation var jobmulighederne. Man kan nemt forestille sig, at denne socialt differentierede forskel på studiemotivation, blandt andet fører til forskel i færdiggørelsestid.

Figur 3: Førsteprioriteter blandt studerende fordelt på forældrenes uddannelse

Kilde: Tænk tanken DEA

Hvem rammes af fremdriftsreformen?

Studieforlængelse er langt fra et problem forbeholdt børn af akademikere. På trods af en tendens til kortere færdiggørelsestider over de seneste år (Danske Universiteter 2013), brugte den gennemsnitlige studerende 14 måneder over den normerede studietid på at gennemføre studierne i 2012. Forældrebaggrunden forklarer kun en smule af variationen i færdiggørelsestid, andre faktorer spiller også ind, og særligt afgørende synes at være hvad man studerer og hvor.

Undersøgelsen peger dog på, at fremdriftsreformen rammer studerende med akademikerforældre hårdere end dem, hvis forældre er faglærte eller ufaglærte. Ca. 30 pct. af de studerende har mindst en forælder med en akademisk baggrund, så det er ikke en uvæsentlig andel, der er tale om.

Konsekvenser

Hvad betyder sociale forskelle i færdiggørelsestid? En større undersøgelse fra Akademikernes Centralorganisation (2010) viser, at et relevant studiejob – ikke overraskende – mindsker risikoen for ledighed efter studiet. Selvom samme undersøgelse viser, at forlænget studietid ikke i sig selv har effekt på ledigheden,

så har 'langsomme' studerende mere tid til studiejobs end 'hurtige', og derved mulighed for at have et forspring på arbejdsmarkedet ved uddannelsens afslutning. Således ser det ud til, at forskelle i færdiggørelsestid afspejler en reproduktion af social ulighed i universitet.

Universiteterne kunne forsøge at mindske denne ulighed ved i højere grad at anerkende og meritere relevant arbejde ved siden af studiet. Hvis det var lettere at tage i praktik, og hvis et studiejob kunne belønnes med ECTS-point, ville studerende i mindre grad være nødsagede til at strække sit studie for at gøre sig attraktive for arbejdsmarkedet. Mindre ressourcestærke studerende ville få lettere adgang til et CV med relevant erhvervs erfaring undervejs på studiet, og der ville generelt ikke være det samme incitament til at forlænge sit studie.

Om undersøgelsen

Undersøgelsen er blevet til et specialesamarbejde mellem Tænk tanken DEA og Sociologisk Institut, Københavns Universitet, og bygger på registerdata fra Danmarks Statistik. Populationen er afgrænset til at gælde studerende med en færdiggjort kandidat fra et af landets universiteter, arkitektuddannelsen eller designuddannelsen. Kandidater med en professionsbachelor er ikke taget med. For at få hele kohorter af studerende, der alle har færdiggjort eller er droppet ud, består populationen af kandidater, der er begyndt mellem 1993 og 2002.

Færdiggørelsestid er beregnet som den tid, en studerende er indskrevet på universitetet, fra vedkommende starter første gang og til den første fuldførelse af en kandidat. Dvs. at studieskift tæller med. Færdiggørelsestiden fratrækkes 5 år (5,5 år for veterinærer og 6 år for læger) for at beregne tiden over den normerede tid.

Referencer:

- AC 2010: "Det frie valg eller det frie fald?" København, AC.
- Analyse & Tal. 2014. "Stress på universiteterne".
- Biglan, Anthony. 1973. "The Characteristics of Subject Matter in Different Academic Areas." *Journal of Applied Psychology* 57 (3): 195–203.
- DJØF. 2014. *Faktaark: Studieliv og stress*.
- Illeris, Knud, Noemi Katznelson, Birgitte Simonsen, and Lars Ulriksen. 2002. *Ungdom, Identitet Og Uddannelse*. Roskilde universitetsforlag.
- Munk, Martin D., and Jens Peter Thomsen. 2012. "Horizontal Stratification in Access to Danish University Programs by Institution and Field of Study."
- Palme, Mikael. 1990. "Personlighetsudvikling Som Social Strategi.: Bidrag till Analysen Av Den Kulturella Medelklassens Reproduktionsstrategier."
- Thomsen, Jens Peter. 2007. "Senmodernitetens Universitetsstuderende?" *Dansk Universitetspædagogisk Tidsskrift* 2 (4): 4–11.

For yderligere information kontakt:

Politisk chef
Jannik Schack
Mob: +45 61146087

Cand. scien. Soc.
Malte Møll Wingender